

З нагоди 100-річчя української національної революції

Відповідно до Указу Президента України № 17/2016 від 12 січня 2016 року та Розпорядження Кабінету Міністрів України №777 від 26 жовтня 2016 року «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917-1921 років», 2017 рік проголошено Роком Української революції 1917-1921 років. Українська революція від 1917р. до 1921р. пережила різні форми національної державності: УНР, Українська держава, ЗУНР, започаткувавши процес формування модерної політичної нації, акцентуючи увагу на незнищимості українського духу, традиціях державотворення та соборництва.

Поряд з органами Тимчасового уряду та робітничими і солдатськими Радами виник ще один орган, який згуртував українські національно-демократичні сили, — Центральна Рада. Універсали Центральної Ради: в I Універсалі (10 (23) червня 1917 р.) – декларовано проголошення автономної України у складі Росії та заявлено, що головним джерелом влади в країні є український народ; II Універсал (3 (16) липня 1917 р.) – був певним кроком назад, компромісом із Тимчасовим урядом. Ним було заявлено, що остаточним вирішенням автономії України буде вирішено Установчими зборами Росії; III Універсал (7 (20) листопада 1917 р.) – було проголошено Українську Народну Республіку: Українська влада вся належала тільки Центральній Раді та Генеральному Секретаріату, але сама Україна не була відокремлена повністю від Росії; IV Універсал (9 (22) січня 1918 р.) – декларовано незалежність УНР, де було її проголошено «самостійною, ні від кого не залежною, вільною суверенною державою українського народу».

Українська Центральна Рада очолила масовий народний рух за досягнення української автономії у складі 9 губерній, в тому числі Катеринославської та Харківської, куди входила більша частина сучасної Луганщини. 7 листопада 1917 року Третім Універсалом Центральної Ради підтримали проголошення Української Народної Республіки (УНР). В її склад також увійшли Слов'яносербський та Старобільський повіти. Отже, Луганщину не оминула хвиля української революції та національно-визвольної боротьби за незалежність з більшовицьким режимом.

Перші звістки про активізацію української революції надійшли до Старобільська 1 березня 1917 року. В місті та навколишніх селах відбулися мітинги, які організували місцеві прибічники більшовизму. Перший з'їзд Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів Старобільського повіту відкрився 4 січня 1918 року. Він обговорив питання про поточний момент, про створення Рад на місцях, про вибори повітового виконкому. На жовтень 1918 року тут уже діяли революційні загони під керівництвом Є. Решетняка, Є. Євдокимова, С. Чупруна та інших. Напочатку жовтня 1918 р., зібравшись у селі Борівському, вони об'єднуються у Старобільський партизанський загін, який очолив Д. Щербак, а начальником штабу став С. К. Коваленко.

27 вересня 1920р. з Біловодська, штаб отамана Махна по телеграфу запропонував уряду УСРР почати переговори про перемир'я та спільні дії проти білогвардійців. Після прийняття пропозиції повстанська армія Махна припинила збройні дії проти радянської влади. 29 вересня війська отамана зайняли Старобільськ. Під час наступу військ П. Врангеля у жовтні 1920 р. Махно пішов на зближення з більшовиками і 2 жовтня 1920 уклав у Старобільську воєнно-політичну угоду з командуванням їхнього Південного фронту (командувач М.Фрунзе). Однак, незабаром махновський рух був остаточно розгромлений радянською владою.

На весні 1918 року на Новопсковщині перебували гайдамаки Запорізького корпусу, які захищали кордони Української держави з Росією, а саме кінна сотня сотника Ляховича кінного полку ім. кошового К. Гордієнка. У Можняківцях (Новопсковського р-ну) і по сьогодні збереглися перекази про перебування кінних гайдамаків на Майданах

(степова околиця села), про тренування кінотників і вдосконалення майстерності стрибків на конях через полум'я. Про гайдамаків - запорожців у Можняківцях залишився матеріальний свідок: гайдамацька могила у степу над крутим обривом степової балки.

Кремінщина у 1918 року була також окупована австрійсько-німецькими військами. У місцевих лісах під час окупації діяли партизанські загони, в яких налічувалося близько 400 бійців. В червні 1919 року Кремінну захопили денікінці, а в грудні більшовики.

Серед видатних представників української революції 1917-1921рр. на Луганщині варто виділити Микиту Юхимовича Шаповала – визначеного українського політичного і громадського діяча, поета, письменника, публіциста, вченого-соціолога.

Він був творцем першої революційної партії українців у 1917 році, з 1918 року – міністр пошти і телеграфу Української народної республіки, один із творців IV Універсалу «Про державну незалежність України», міністр земельних справ при Директорії, генеральний секретар і голова Української Національної Ради.

«Мій шлях — це шлях від найнижчого рівня селянської свідомості до сучасного стану європейської культурної свідомості», - писав про самого себе наприкінці життя Шаповал. Своїми науковими працями, висновками і передбаченням шляхів розвитку України Микита Юхимович Шаповал далеко сягнув в майбутнє, а пізнання його спадщини лише починає набирати розмаху.

Луганська область разом з усією Україною боролася з режимом «радянського більшовизму» ціле століття. Українська революція не досягла своєї основної мети – об'єднання всіх етнічних українських земель в єдиній державі. Однак історичне значення Української революції 1917-1921рр. полягає у тому, що у ході революційних видозмін героїчна боротьба українського народу, сприяла створенню власної незалежної демократичної держави, а також стала прикладом і дала досвід наступним поколінням. Саме під час Української революції було проголошено незалежність України, продемонстровано можливість цивілізованого демократичного об'єднання територій в єдину суверенну державу, а Луганщина стала східною брамою цієї патріотичної боротьби.

Державний архів Луганської області